

معرفی کتاب "قدرت نرم ایران در آسیای مرکزی و قفقاز"

کتاب تخصصی قدرت نرم ایران در آسیای مرکزی و قفقاز به قلم آقای دکتر جعفر حق‌پناه، و خانم‌ها سیمین شیرازی موگویی، شیوا علیزاده تالیف و توسط انتشارات موسسه ابرار معاصر تهران در سال 1393 منتشر شده است.

آران نیوز: کتاب تخصصی قدرت نرم ایران در آسیای مرکزی و قفقاز به قلم آقای دکتر جعفر حق‌پناه، و خانم‌ها سیمین شیرازی موگویی، شیوا علیزاده تالیف و توسط انتشارات موسسه ابرار معاصر تهران در سال 1393 منتشر شده است.

مناطق آسیای مرکزی و قفقاز - که اصطلاحاً «اوراسیا» هم خوانده می‌شوند - کانون‌های بلافصل حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی به شمار می‌آیند. پیوندهای دیرین و گسست‌ناپذیر مردمان این مناطق با فرهنگ و تمدن ایرانی در ابعاد دینی و مذهبی، زبان و ادبیات، موسیقی، هنر، معماری، فرهنگ عمومی و سبک زندگی به گونه‌ای است که حتی تجزیه سیاسی از ایران در دوره تزارها و بعدها سلطه کمونیسم و ایران‌ستیزی هفتاد ساله در دوران اتحاد جماهیر شوروی نیز به رغم ضربات سنگین وارده نتوانست انقطاع با ایران را رقم زند. بالعکس فروپاشی این امپراتوری فرصتی تاریخی برای احیاء این پیوندها متناسب با شرایط تازه فراهم آورد. ارزیابی کارکرد و موقعیت کنونی ایران در آسیای مرکزی و قفقاز به جهت میزان بهره‌گیری از این فرصت تاریخی یکی از اهداف این پژوهش و بخشی از محتوای کتاب حاضر را شکل می‌دهد.

تحلیل پیوستگی‌های هویتی و نفوذ فرهنگی ایران در خرده‌نظام‌ها و مناطق دور و نزدیک و مشخصاً آسیای مرکزی و قفقاز از زوایای گوناگونی امکان‌پذیر است و در هر حالت به صورت‌بندی نظری و مفهوم‌بندی و پژوهش روشمند و نیز گردآوری داده‌های مستند و روزآمد نیاز به استفاده از منابع معتبر دارد تا محقق را از درافتادن در ورطه برداشتهای سطحی ژورنالیستی و عامیانه و یا مباحث انتزاعی روشنفکرانه وارهاند. مؤلفان این متن رهیافت «قدرت نرم» را برای شناخت مبانی نفوذ و توان جذب و اقتناع براساس مؤلفه‌های هویت و فرهنگ ایرانی را به عنوان چهارچوب نظری پژوهش برگزیده‌اند. در رویکرد ایرانی می‌توان قدرت نرم را برابر قابلیت «الهام‌بخشی» قرارداد که در سند «چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در 1404» مورد اشاره و تأکید قرار گرفته است. بر این اساس تلاش شده تا با شاخص‌سازی‌هایی چند، از قدرت نرم، ادراک ایرانی و دانش بومی ارایه گردد.

از ارزیابی و تحلیل عملکرد در راستای عینیت‌بخشی و بالفعل‌سازی مبانی قدرت نرم و الهام‌بخشی ایران در اوراسیا که بگذریم، ویژگی مهم این کتاب را می‌توان تمرکز بر رویکرد آسیب‌شناسی دانست. پرواضح است آسیای مرکزی و قفقاز عرصه‌ای بی‌رقیب و کاملاً هموار نبوده و تحقق غایات مطلوب فرهنگی ایران با موانع و چالش‌های پرشماری طی 25 سال گذشته روبه‌رو بوده و هست. گفتمان‌های هویتی رقیب در این منطقه پرشمار و پرمخاطب هستند و از ظرفیت‌های فراوان سخت‌افزارانه و نرم‌افزارانه برای افزایش قدرت اقتناع و جذب مردمان این منطقه برخوردارند. به موازات و حتی مؤثرتر از این گفتمان‌ها، می‌بایست به تناقض‌نماهایی اشاره کرد که تحقق و بالفعل‌سازی قدرت نرم و الهام‌بخشی ایران را به چالش می‌کشند. در حالی‌که اسلام سیاسی، اسلام شیعی و یا زبان فارسی از منابع قدرت نرم ایران در میان طیفی از مخاطبان در جمهوری‌های تازه استقلال یافته منطقه به شمار می‌آیند، در عین حال و به صورت همزمان در جمهوری‌های دیگر نسبت به آنها مقاومت و دافعه پدید آمده است. گفتمان‌ها و دولت‌های رقیب نیز از همین چالش در جهت تضعیف مبانی الهام‌بخشی ایران و تقویت قدرت نرم خویش بهره می‌برند.

به همین دلیل و با امان نظر به این وضعیت معماگونه، پرتناقض و پیچیده و پس از تحلیل گفتمان‌های هویتی موجود و در مقام مفهوم‌سازی برای تحقق و بالفعل شدن قدرت نرم و الهام‌بخشی کشورمان، در ادامه کتاب بر مفهوم «ایران فرهنگی» تأکید شده است.

البته پرداختن به این مهم و مدل‌سازی بر مبنای مفهوم ایران فرهنگی نیاز به انجام پژوهش‌های مبسوط بیشتری دارد که در این پژوهش پرداختن به آن به دلیل دسترسی نداشتن به اسناد بالادستی و در اختیار نبودن داده‌های جامع و نیز محدودیت زمانی به طور کامل امکان‌پذیر نبوده است. بدین جهت تحقیق حاضر را می‌توان کوششی مقدماتی در طرح مسئله و مفهوم‌پردازی به شمار آورد.